

LESIA PYSKOR

Muzeum Narodowe Sztuki Ludowej Huculszczyzny
i Pokucia im. J. Kobryńskiego (Ukraina)

IRYNA FEDIV

Muzeum Narodowe Sztuki Ludowej Huculszczyzny
i Pokucia im. J. Kobryńskiego (Ukraina)

Wyroby Kołomyjskiej Szkoły Garncarskiej w zbiorach ceramicznych Muzeum Narodowego Sztuki Ludowej Huculszczyzny i Pokucia im. J. Kobryńskiego

Niniejszy referat zawiera krótki przegląd działalności Krajowej Szkoły Garncarstwa w Kołomyi (1876-1914) oraz historię kształtowania kolekcji jej wyrobów. Ponadto zostały scharakteryzowane typy prac oraz ich szczegóły stylistyczne. Podano wiadomości o uczniach i nauczycielach szkoły, których prace są przechowywane w zbiorach Muzeum Narodowego Sztuki Ludowej Huculszczyzny i Pokucia im. J. Kobryńskiego.

W Kołomyi, która znajdowała się na skrzyżowaniu ważnych szlaków handlowych, od dawna rozwijało się rzemiosło artystyczne i zawody rzemieślnicze, do których należały tkactwo, bednarstwo i garncarstwo. Wśród artefaktów, które świadczą o rozwoju garncarstwa na terenie powiatu kołomyjskiego, można wymienić odnalezione przez archeologów na górze Korniw (w pobliżu Kołomyi) figurkę glinianą kobiety, figurkę baranka, ułamki lepionych naczyń glinianych okresu kultury trypolskiej II-I tysiąclecia p.n.e., które są przechowywane w zbiorach Muzeum Narodowego Sztuki Ludowej Huculszczyzny i Pokucia im. J. Kobryńskiego. Tradycje garncarskie, założone przez naszych przodków nigdy nie zostały przerwane, czemu sprzyjały złoża gliny nadającej się do tworzenia wyrobów garncarskich.¹

Kołomyja od dawna słynęła ze swoich garncarzy, wyroby których były sprzedawane nie tylko na rynku miejskim, lecz również znane były po całej Galicji i poza jej granicami (Mołdawia, Węgry). Wiadomo, że w 1661 roku w mieście funkcjonował cech garncarski,

---

¹ Баран Р., *Кераміка* <https://hutsul.museum/museum/articles/kolomya-keramika-schkola/> (Dostęp: 7.09.2023).

zatwierdzony aktem królewskim, wydanym przez króla Jana Kazimierza. Do cechu należeli: Mikołaj Jurkiewicz, Piotr Piskozub, Jan Baściak.²

Szereg powodów ekonomicznych, wyzysk lichwiarzy doprowadziły do stopniowego upadku garncarstwa. Mianowicie w połowie XIX wieku Kołomyję zamieszkiwało ok. 120 rodzin garncarzy, z których za 3 lata pozostało jedynie sześć: rodziny Karola Słowickiego, Antoniego Słowickiego, Jana Baściaka, Józefa Piskozuba, Jana Baraniuka i Dymitra Ilnickiego³. Ponad 20 garncarzy straciło swoje pracownie z powodu długów⁴.

Pod koniec XIX wieku w wielu krajach europejskich rozpoczął się proces odrodzenia i wsparcia rękodzielnictwa, pojawiło się zainteresowanie obyczajowością i twórczością ludową. W tym okresie aktywnie przeprowadzano wystawy etnograficzne oraz gospodarczo-przemysłowe, na których ważne miejsce zajmowało wyeksponowanie rękodziela ludowego i przedmiotów etnograficznych. Wystawy światowe, zapoczątkowane w Londynie w 1851 roku, odbiły się szerokim echem również w Galicji, gdzie podobne procesy europejskie zachodziły na tle trudnej sytuacji gospodarczej.⁵

W 1873 roku Galicja po raz pierwszy wzięła udział w Wystawie Powszechnej w Wiedniu, która się odbyła pod hasłem „Kultura i oświecenie”. Cesarz Franciszek Józef I określił wystawę „pokojują rywalizacją między kulturami całego świata”. Sztukę huculską z własnych zbiorów zaprezentował na wystawie znany mecenas sztuki, kolekcjoner, badacz przyrody i działacz społeczny Włodzimierz Dzieduszycki. Przedstawił on autentyczną chatę huculską z całym wyposażeniem (piec kaflowy, miski, świeczniki), obrazy przedstawiające typy ludowe w tradycyjnym stroju oraz pisanki z różnych galicyjskich wsi.⁶

Wystawa 1873 roku stała się wzorem dla wystaw rolniczo-przemysłowych odbywających się w Galicji, sprzyjały one nie tylko ożywieniu ruchu muzealnego, lecz również przekonały o konieczności tworzenia szkół rzemieślniczych w ośrodkach tradycyjnej sztuki

---

² Овчаренко Л., *Статут гончарного цеху м. Коломия 1661 року. Статут промислової спілки м. Коломия 1884 року.* Українська керамологія. Національний науковий щорічник за рік 2008. Книга IV. Том 2. Опішне. 2018. С. 507.

³ *Sprawa garncarska w Kolomyi.* Wiadomości przemysłowo-rekodzielnicze, 1885, nr.6, s. 2.

⁴ Ibidem, s. 2.

⁵ Надопта А., Аграрно-примислові та етнографічні виставки в Галичині в кінці XIX на початку XX ст. як важливий чинник до зародження українського етнографічного музейництва. Наукові зошити історичного факультету. Львівський національний університет ім. Івана Франка. Збірник наукових праць. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. Вип.11. С. 281.

⁶ Ibidem, s. 282.

ludowej. Szkoły te z kolei stałyby się bodźcem w rozwoju społeczno-ekonomicznym kraju. W latach osiemdziesiątych XIX wieku powołano Krajową Komisję ds. Przemysłu Domowego i Rękodzielniczego, która miała na celu określenie wytycznych dotyczących organizacji oraz działalności rozmaitych kategorii szkół przemysłowców. Na wniosek Rady Miasta i społeczności Kołomyi rząd austriacki powołał dwie fachowe szkoły rzemieślnicze: Szkołę Garncarstwa (1876-1914) oraz Szkołę Przemysłu Drzewnego (1894-1940).

15 listopada 1875 roku Ministerstwo Handlu udzieliło zezwolenia na otwarcie Szkoły Garncarstwa w Kołomyi i wyznaczono nauczyciela z pensją 800 złotych reńskich rocznie⁷. Zadanie i rola Szkoły polegały na tym, żeby uzupełnić nieliczne rzesze garncarzy i zapewnić rozwój wszystkich gatunków ceramiki artystycznej: ceramiki użytkowej, architektoniczno-zdobniczej (kafle, płytki) oraz rzeźby wzorowanej na pracach twórcy z Kosowa Aleksandra Bachmińskiego.

Uroczyste otwarcie szkoły, która początkowo mieściła się w domu zastępcy burmistrza Salomona Wiselberga, odbyło się 7 grudnia tegoż roku. Poświęcenie nowego pomieszczenia szkoły na Maksymówce odbyło się 17 stycznia 1877 roku z udziałem hrabiego Włodzimierza Dzieduszyckiego.⁸

Obowiązki pierwszego nauczyciela i dyrektora szkoły pełnił w ciągu szczęściu lat (1875-1881) były kaflarz fabryki Wienerberg (Wiedeń) – Grzegorz Bächer.⁹

Już w 1877 r. prace szkoły garncarskiej były eksponowane na pierwszej Krajowej Wystawie Rolniczo-Przemysłowej we Lwowie, zainicjowanej przez Włodzimierza Dzieduszyckiego. Na wystawie Szkoła przedstawiła naczynia kuchenne, dwa piece kafłowe, wzory ornamentów budowlanych i form architektonicznych.¹⁰ Oprócz wybitnych twórców z Kosowa – Aleksandra Bachmińskiego i Mychajły Baraniuka, swoje prace przedstawił jeden z najślynniejszych garncarzy kołomyjskich – Karol Słowicki. Za swoje prace twórca dostał nagrodę w postaci „pięciu dukatów w złocie”.¹¹

---

⁷ Mardyrosiewicz B. Szkoła garncarska w Kolomyji, „Świat”, 1891, nr14, s. 326.

⁸ Ibidem, s. 326.

⁹ Ibidem s. 327.

¹⁰ Katalog krajowej wystawy rolniczej i przemysłowej we Lwowie 1877, Lwów, 1877, s. 96. <https://bc.pollub.pl/dlibra/publication/811/edition/739?language=pl> (Dostęp: 7.09.2023).

¹¹ Wystawa Krajowa Rolnicza i Przemysłowa : organ komitetu wystawy. 1877, nr 23, s. 1-2. <https://www.pbc.rzeszow.pl/dlibra/publication/12584/edition/11539/content?ref=desc> (Dostęp: 7.09.2023).

Kołomyjska Szkoła Garncarstwa, jej wykładowcy i uczniowie, nadal brali udział w licznych wystawach regionalnych i międzynarodowych: w Wystawie Gospodarczo-Przemysłowej i Etnograficznej w Kołomyi (1880 r.), Krajowej Wystawie Rolniczo – Przemysłowej w Krakowie (1887 r.); Powszechniej Wystawie Krajowej we Lwowie (1894 r.), Wystawie Światowej w Paryżu (1900 r.); Wystawie Przemysłu Domowego w Kołomyi (1912 r.).

Szerokiego rozgłosu nabrała Wystawa Etnograficzna Pokucia w Kołomyi (1880 r.), odbywająca się pod patronatem hrabiego Włodzimierza Dzieduszyckiego i znanego etnografa Oskara Kolberga, na której, obok licznych wyrobów rękodziela ludowego, zostały przedstawione również prace Szkoły Garncarstwa. Marcei Turkawski w katalogu wspomnianej wystawy zaznacza, że „Garncarstwo [...] stwierdziło ponownie wysokie znaczenie i ważność zaprowadzonej w Kołomyi szkoły garncarskiej”.¹² Równocześnie z Wystawą Etnograficzną odbyła się Wystawa Gospodarczo-Przemysłowa, zorganizowana przez społeczność ukraińską. Przedstawiła ona osiągnięcia w rolnictwie, kulturę i byt Ukraińców. Ceramikę na tej wystawie przedstawił tylko Karol Słowicki¹³ – jeden z lepszych kołomyjskich garncarzy, który niebawem został zaproszony do szkoły garncarskiej jako nauczyciel. Właśnie ta wystawa miała decydujące znaczenie w budowie „Ukraińskiego Domu Ludowego”, gmach którego został wzniesiony w miejscu, w którym odbywała się wystawa. Później w tym budynku powstało pierwsze w Galicji muzeum ukraińskie, obecnie – Muzeum Narodowe Sztuki Ludowej Huculszczyzny i Pokucia im. J. Kobryńskiego.

Pomimo aktywnego udziału Szkoły w wystawach, nie cieszyła się ona popularnością wśród garncarzy kołomyjskich. Kierownik placówki Grzegorz Bächer nie dbał o jej rozwój, w rzeczywistości zamienił ją na swój prywatny warsztat. Ponadto w szkole nie było programu nauczania rysunku, modelowania i dyscyplin teoretycznych. Z tego powodu Bächer został usunięty ze stanowiska dyrektora szkoły w 1881 r. W tymże roku Ministerstwo Handlowe Austrii obsadziło na tym stanowisku technologa i architekta Tadeusza Sikorskiego, który rozpoczął pracę nad rozwojem szkoły, wprowadził lekcje rysunku i dekorowania naczyń glinianych na wzór twórcy z Kosowa Aleksandra Bachmińskiego. Sikorski zrzeszył lokalnych

---

¹² Туркавський Маркелій Етнографічна виставка в Коломиї. / Переклад з польської А.Б. Ємчук, вст. ст. кандидата філол. наук М.М. Васильчука. Коломия: Народний Дім. 2004. С. 19.; Turkawski M. *Wystawa Etnograficzna Pokucia w Kołomyi*, Kraków, 1880, s. 21.

¹³ Виставка господарско-промислова въ Коломыѣ. (Справозданье Петра Чорного). Накладомъ редакції „Господаря и Промышленника.” С. 24.

twórców, zakładając stowarzyszenie garncarzy, wyszukiwał fabryki, w których zamawiał dostępne i dobrej jakości materiały. Troska o twórców sprzyjała rozwojowi garncarstwa i usunięciu zależności garncarzy od wyzysku ze strony handlarzy.¹⁴ W 1882 r. dzięki wsparciu hrabiego Włodzimierza Dzieduszyckiego, Tadeusz Sikorski dostał subwencję z Wydziału Krajowego i pojechał do fabryki Zsolnay w Peszcie w celu zapoznania się z procesem produkcji ceramiki przemysłowej oraz odwiedził rolniczą wystawę przemysłową w Trieście.¹⁵ Ten wyjazd zadecydował o przyszłości. W 1883 r. Tadeusz Sikorski ożenił się z córką właściciela wspomnianej fabryki i objął w niej stanowisko dyrektora artystycznego¹⁶. Działalność Tadeusza Sikorskiego wywarła znaczący wpływ na orietację artystyczną fabryki Zsolnaya. Dla części wyrobów wprowadzał on zarówno kształty huculskie (bukłaki, kołaczki, inne), jak i motywy dekoracyjne. Był to przykład bezpośredniego wpływu ceramiki ukraińskiej na kulturę węgierską.

W związku z wyjazdem Tadeusza Sikorskiego w jego miejsce tymczasowym dyrektorem i nauczycielem szkoły został garncarz kołomyjski Karol Słowicki (1883-1884)¹⁷. Ze względu na brak finansowania Szkoła okazała się na granicy zamknięcia. W celu ratowania inwentarza szkolnego i budynku szkoły K. Słowicki zamknął własną pracownię, swoich pomocników posłał do szkoły i rozpoczął nauczanie według własnego uznania,¹⁸ tak się działo przez kolejne 2 lata.

Prawdziwy rozkwit Szkoły Garncarskiej rozpoczął się od roku 1885, kiedy na jej czele stanął artysta, profesor rysunku gimnazjum kołomyjskiego Walerian Kryciński. W 1886 roku placówka została podporządkowana Krajowemu Rządowi galicyjskiemu i Walerian Kryciński został oficjalnie powołany na dyrektora Krajowej Szkoły Garncarstwa w Kołomyi¹⁹. Opracował on własną metodykę procesu kształcenia, szczególny system dekorowania wyrobów ceramicznych, który był wzorowany nie tylko na dziedzictwie garncarza kosowskiego Aleksandra Bachmińskiego, lecz również twórców lokalnych. Do prowadzenia zajęć

---

¹⁴ *Sprawa garncarska w Kolomyi*. Wiadomości przemysłowo-rekrodzielnicze, 1885, nr.6, s. 2.

¹⁵ Gabor Nagy Imre, *Tade kerelme lengyel nemessege elismereseert*, 06.03.2015, https://mnl.gov.hu/mnl/baml/hirek/sikorski_tade_kerelme_lengyel_nemessege_elismereseert (Dostęp: 7.09.2023).

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskim na rok 1884. Lemberg, 1884, s. 437. https://www.mtg-malopolska.org.pl/images/skany/schematyzmy/szematyzm_1884.pdf (Dostęp: 7.09.2023).

¹⁸ Mardyrosiewicz B. *Szkola garncarska w Kolomyji*, Gazeta Kolomyjska, 1891, nr. 26, s. 3.

¹⁹ Ibidem, s. 4.

z tokarstwa i formowania zaproszono byłego ucznia szkoły - Tadeusza Sławińskiego, a instruktorem z wypału i szkliw został Karol Słowicki²⁰.

Już w 1887 r. Szkoła Garncarstwa wzięła udział w Krajowej Wystawie w Krakowie, na której przedstawiła prace w stylu klasycznym i tradycyjnym. Szkoła została nagrodzona srebrnym medalem (do tej pory szkoła nie miała tego typu nagród). W. Kryciński dostał od razu trzy medale: za metodykę nauczania, za oryginalną stylizację ornamentów, za umiejętne rządzenie.²¹

Oprócz udoskonalenia technologii produkcji wyrobów użytkowych wielką uwagę poświęcano rozwojowi kaflarstwa. Walerian Kryciński tworzył wzory kafli dla pieców w stylu Bachmińskiego, a także projektował kafle o plastycznych kształtach. W owym czasie zaprosił on do pracy doświadczonego kaflarza Stefana Skrypnijczuka, absolwenta Szkoły Garncarskiej; do wyprodukowania form kaflarskich zaproszono pana Przybyłę, a nauczycielem rysunku został Stanisław Daczyński.²²

W 1888 r. Szkoła Garncarska postawiła kilka pieców w Kołomyi i pobliskich wioskach. Już w następnym roku kaflarstwo znacznie się udoskonaliło, tak iż zwiększało się zapotrzebowanie na piece Kołomyjskiej Szkoły. Wyróżniała ich jakość, piękne zdobnictwo i przystępna cena. W tamtym okresie otwarto jeszcze dwa warsztaty, w których produkowano naczynia użytkowe i kafle. Jeden warsztat należał do Tadeusza Sławińskiego, a drugi – do Karola Słowickiego. Umożliwiło to zwiększenie nakładów produkcji wyrobów garncarskich.²³

Oprócz kaflarstwa w szkole założono nowy oddział polichromii architektonicznej. Produkowano płytki do zdobienia fasad, wielkie medaliony ceramiczne i wierzchołki gliniane zdobiące ostrza dachu, rytowane i pokryte szkliwem. Ozdoby te uwydatniały okienne ramy, balustrady, elewacje. Do programu nauczania wprowadzono również ręczną produkcję dachówek, rur kanałowych i drenowych; form do naczyń użytkowych i złoceń po glinie.

W 1890 roku Walerian Kryciński zwrócił się do Wydziału Krajowego z prośbą o zwolnienie go z kierownictwa szkołą, ponieważ nie mógł łączyć nauczania w gimnazjum

---

²⁰ Ibidem, s. 4.

²¹ Mardyrosiewicz B. *Szkola garncarska w Kolomyji*, Gazeta Kolomyjska, 1891, nr. 28, s. 4.

²² Ibidem, s. 4.

²³ Ibidem, s. 5.

z obowiązkami dyrektora szkoły garncarskiej. W tymże roku Wydział Krajowy wyznaczył nowego dyrektora – chemika-technologa Aleksandra Klimaszewskiego²⁴.

W związku z powiększającą się liczbą uczniów i funkcjonowaniem internatu przy szkole pojawiło zapotrzebowanie na poszerzenie pomieszczeń. W tym celu w 1891 roku wybudowano nowy budynek szkolny.²⁵

Budynek został zaprojektowany przez głównego architekta kołomyjskiego Łucjana Baeckera (1852-1921)²⁶. Budowla łączyła styl zakopiański z lokalnymi tradycjami w budownictwie. Fasadę zdobią płyki ceramiczne z polichromią i medaliony ze stylizowanymi motywami ludowymi. Jednym ze szczegółów, wyróżniających daną budowlę był wielki komin od pieca, który znajdował się w lewym skrzydle budynku i składał się z trzech części kompozycyjnych. Część centralna została ozdobiona motywem geometrycznym, wyłożonym z cegieł w trakcie budowy komina. Jego wysokość była nieco wyższa niż wysokość mezaninu pierwszego piętra. Do niedawna nad drzwiami wejściowymi znajdowała się wykuta krata, na której był zaznaczony rok budownictwa – 1891. Obecnie jest to budynek mieszkalny, na fasadzie zachowały się polichromie.²⁷

Aleksander Klimaszewski skupiał się na udoskonaleniu technologii wyrobów, poszerzeniu asortymentu, poznawaniu barwników i ich stosowaniu. Powiększono również grono nauczycielskie. Weszli do niego instruktor Antoni Kostrubiak²⁸, wykładowcy Dionizy Krzyczowski, Zygmunt Dzbański²⁹, Karol Łuszczewski³⁰. Szkoła miała na celu teoretyczne i praktyczne kształcenie uczniów, czeladników, majstrów w przemyśle garncarskim,

²⁴ *Jeszcze w sprawie szkoły garncarskiej*, Gazeta Kolomyjska, 1891, nr. 31, s. 1.

²⁵ *Szkola garncarska*, Gazeta Kolomyjska, 1891, nr. 47, s. 7.

²⁶ Czwarte sprawozdanie C. K. Państwowej Szkoły Przemysłowej we Lwowie za rok szkolny 1895/6. Lwów, 1896, s. 64. <http://pbc.up.krakow.pl/dlibra/plain-content?id=1263> (Dostęp: 7.09.2023).

²⁷ Пискор Л. Архітектурне обличчя міста. Маловідомі сторінки життя та діяльності будівничих Л. Бекера (1852–1921) та Д. Кшичківського (1861–1943). *Сучасний контент. Музейна галузь. Історія, здобутки та перспективи. Матеріали Міжнародної наукової конференції з нагоди 90-річчя заснування Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського (м. Коломия, 6–8 жовтня 2016 року)*. Коломия 2016. С. 174.

²⁸ Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskiem na rok 1894. Lemberg, 1894, s. 507. https://www.mtg-malopolska.org.pl/images/skany/schematyzmy/szematyzm_1894.pdf (Dostęp: 7.09.2023).

²⁹ Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskiem na rok 1896. Lemberg, 1896, s. 509. https://www.mtg-malopolska.org.pl/images/skany/schematyzmy/szematyzm_1896.pdf (Dostęp: 7.09.2023).

³⁰ Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskiem na rok 1897. Lemberg, 1897, s. 508. https://www.mtg-malopolska.org.pl/images/skany/schematyzmy/szematyzm_1897.pdf (Dostęp: 7.09.2023).

kaflarskim i dziedzinach pokrewnych. Nauka w szkole trwała przez trzy lata, a dla czeladników i majstrów od jednego miesiąca do roku. Nauki teoretyczne zawierały nauczanie pisma, matematyki, religii, rachunkowości, fizyki, chemii, technologii produkcji ceramik, rysunku odręcznego, modelowania. Uczniowie zdobywali również umiejętności praktyczne związane z wyrobem cegieł, rurek drenowych i dachówek, naczyń zwykłych i ozdobnych; w zakresie wyrobu kafli i ustawiania pieców kaflowych.³¹

Kołomyjska Szkoła Garncarska począwszy od 1890 roku osiągnęła wysoki poziom artystyczny i zajęła czołowe miejsce wśród szkolnictwa w Galicji. Na Światowej Wystawie w Paryżu w 1900 r. zostały przedstawione prace z Galicji Wschodniej, wśród których znalazły się również wyroby Szkoły Garncarskiej. Ekspozycja galicyjska została wyróżniona złotym medalem i dyplomem, który znajduje się obecnie w zbiorach Muzeum Narodowego.

W 1901 r. ukończono budowę „Ukraińskiego Domu Ludowego” według projektu znanych budowniczych z Kołomyi – Łucjana Baeckera i Dionizego Krzyczkowskiego³². Na zamówienie zarządu Domu Ludowego nauczyciel szkoły Stanisław Daczyński zaprojektował wystój wnętrza, natomiast Karol Łuszczewski wykonał rzeźby znajdujące się na attyce, rzeźby i sztukaterie zdobiące wnętrze sali teatralnej³³. Dzisiaj jest to jedna z najpiękniejszych budowli w Kołomyi, mieści się w niej Muzeum Narodowe Sztuki Ludowej Huculszczyzny i Pokucia.

Zbiory muzeum liczą ponad 50 tys. jednostek, zawierających wszystkie rodzaje sztuki ludowej Hucułów i Pokucian od wieku XVII do współczesności: obróbkę drewna i snycerkę, mosiężnictwo i obróbkę skóry, garncarstwo, tkactwo artystyczne, kilimmarstwo, hafty, stroje i ozdoby, pisanki. Kolekcja ceramiki artystycznej liczy ponad 5 tysięcy prac od końca XVIII wieku do współczesności, są to wyroby ze znanych ośrodków Huculszczyzny (Kosów, Pistryń, Kuty) i Pokucia (Kołomyja Horodenka, Śniatyń), które z dawien dawna posiadały złoża glin garncarskich.

Czołowe miejsce w zbiorach muzealnych posiadają wyroby Kołomyjskiej Szkoły Garncarstwa. Jest to ponad 200 różnorodnych prac końca XIX początku XX wieku. Są to

---

³¹ Skorowidz przemysłowo-handlowy królestwa Galicji, Lwów, 1906, s. 102. <https://www.mtg-malopolska.org.pl/bibliotekacyfrowa.html> (Dostęp: 7.09.2023).

³² Книга протоколів загальних зборів „Института „Рускій Народный въ Коломыйи.” 1887–1895. Кн–27440. Пс–962. Арк. 19. 220 с.

³³ Книга протоколів засідань „Управляючого Совіта Народного Дому в Коломиї.” 1900–1906. Кн–27441. Пс–963. Арк. 11. 300 с.

wyroby dekoracyjno-użytkowe (talerze, świeczniki, wazony, dzbanki, elementy zdobnicze umywalek), detale architektoniczne (talerze-medaliony, fryze, konsola), 113 kafli z rozebranych pieców, a także dwa piece w stylu ludowym.

Kompletowanie zbiorów zaczęło się w 1929 r. Pierwsze prace zostały sprezentowane przez byłych nauczycieli Szkoły Garncarskiej: Stefana Skrypijczuka³⁴ i Antoniego Kostrubiaka³⁵, właściciela ziemskiego Eustachego Turiańskiego z Wybranówki powiatu stryjskiego³⁶ i urzędnika pocztowego Maćkiewicza³⁷. Wśród darów znalazły się wyroby użytkowe i dekoracyjne, wazony, talerze, świeczniki, elementy zdobienia fasad: wielkie medaliony, fryze, płytki zdobiące fasady budynków.

Do ciekawszych okazów, wyprodukowanych w szkole należy, płaskorzeźba przedstawiająca katechetę szkolnego ojca Zenobija Kyryłowicza. Portret ukazany w profilu, kształtu owalnego, oprawiony w passe-partout i drewnianą ramę.

W 1937 r. z Magistratu Kołomyjskiego przekazano do Muzeum 32 przedmioty, wśród których wyroby dekoracyjno-użytkowe, detale architektoniczne, formy kaflowe, wstawki do pieców, a także kilka przedmiotów z inwentarza – koło garncarskie, noże, metalowa ramka służąca do produkcji dachówek.³⁸ Wiemy, że w 1920 roku inwentarz szkoły, który pozostał po jej zamknięciu, uporządkował na prośbę Wydziału Krajowego były nauczyciel rysunku w Szkole Garncarskiej Stanisław Daczyński.³⁹ Po pewnym czasie przedmioty zostały przekazane Magistratowi.

Muzeum nie posiada wyrobów użytkowych z pierwszych lat działalności szkoły pod kierownictwem Grzegorza Bächera, natomiast przechowywany jest element architektoniczny – konsola ceramiczna z herbem Kołomyi i stemplem Szkoły Garncarskiej. Te konsole zostały wyprodukowane w celu ozdobienia fasady nowo wybudowanego ratusza – siedziby magistratu z 1877 r. Fasadę budynku do tej pory zdobi 9 konsoli. Rzeczywiście są to jedne z najstarszych

---

³⁴ Книга надходжень музейних експонатів № 1. Запис від 18.02.1932 р.; Книга надходжень музейних експонатів №2. Запис від 15.07.1935 р.

³⁵ Книга надходжень музейних експонатів №2. Запис від 10.12.1951р. С. 90.

³⁶ Книга надходжень музейних експонатів № 1. Запис від 12 травня 1931 р.

³⁷ Книга надходжень музейних експонатів № 1. Запис від 10.11.1929 р.

³⁸ Книга надходжень музейних експонатів № 2. Запис від 16.09.1937 р.

³⁹ Duda Krzysztof, *Od Kolomyi do Krakowa. Przyczynek do biografii Stanisława Daczynskiego (1856–1941)*, Rocznik Filozoficzny Ignatianum, Krakow, 2021, nr.2, s. 351. https://www.researchgate.net/publication/357546523_Od_Kolomyi_do_Krakowa_Przyczynek_do_biografii_Stanisława_Daczynskiego_1856-1941 (Dostęp: 7.09.2023).

dziel, które świadczą o tym, że w Szkole oprócz naczyń użytkowych produkowano również elementy architektoniczne.

Odrębną grupę prac przekazanych przez Magistrat stanowią świeczniki, dzbanki, wazony, wyprodukowane na początku XX wieku. W kształtach i zdobieniu połączone są tradycje ludowe i wpływy modernizmu, również wykorzystano nowatorskie podejście w sporządzaniu szkliva.

O początkach kaflarstwa świadczy siedemnaście kafli ze stylizowanymi motywami roślinnymi, wśród nich jedna z 1888 r. sygnowana rytym napisem „Kr Sz Garn w Kolomyi”. Przedstawiono również zestaw kafli z lat dziewięćdziesiątych XIX wieku. Jest to 96 kafli, na których obok roślinnych obecne są również motywy geometryczne („chreszczati”), a także motywy religijne i scenki rodzajowe. Przykuwają uwagę kafle przedstawiające Pokucian w strojach ludowych, a także 2 kafle z portretami Żydów.

Otwarcie warsztatu kaflarskiego przyczyniło się do tworzenia nowych wzorców kafli oraz wstawek dekoracyjnych do pieców. Świadczą o tym eksponaty muzealne wśród których wielki kafel dekoracyjny z podobizną sowy oraz formy kaflarskie. Piece kafłowe Szkoły Garncarskiej wyróżniały się bogactwem kształtów i typów elementów architektoniczno-dekoracyjnych, różnorodnością ornamentów. W zbiorach muzealnych przechowywane są dwa piece w stylu ludowym oraz siedem pieców z kaflami wypukłymi. Zostały one zamówione przez Zarząd stowarzyszenia „Ukraiński Dom Ludowy w Kołomyi” u znanego kaflarza, absolwenta Kołomyjskiej Szkoły Karola Siomiaka i przeznaczone do nowo wybudowanego budynku w 1900 r.⁴⁰

W zbiorach muzealnych przechowywane są prace uczniów szkoły – Jakuba Banhölzela (wazon), Jana Słowickiego (świecznik), Stanisława Patkowskiego (1880-1974) (misa i kubeczek z talerzykiem), A. Lukasa (świecznik).

Z biegiem czasu byli uczniowie szkoły garncarskiej (A. Kostrubiak, P. Koszak, K. Sanojca, S. Patkowski, M. Roszczybiuk, I. Stadnychenko, S. Urbański, G. Cwiłyk i inni) stali się znanymi artystami ceramiki artystycznej. Do grona wybitnych absolwentów szkoły należał Piotr Koszak, dziedzictwo artystyczne którego jest znakomicie przedstawione w

---

⁴⁰ Книга протоколів засідань „Управляючого Совіта Народного Дому в Коломиї.” 1900–1906. Кн–27441. Пс–963. Арк. 15. 300 с.

zbiorach muzealnych. Na Wystawie Krajowej we Lwowie (1894) został on wyróżniony srebrnym medalem. W Kołomyi na Wystawie Przemysłu Domowego (1912), zorganizowanej pod patronatem Cesarza Franciszka Józefa I, Piotr Koszak także otrzymał srebrny medal. W latach 1920-1930 twórca cieszył się sławą najlepszego garncarza Podgórza.

Absolwenci Szkoły Garncarskiej – Osyp Biłoskurskyj, Stanisław Patkowski i Jurij Lebiszczak pracowali w Mirgorodzie, Kijowie, Czerkasach, Ałmatach (Kazachstan) i wnieśli znaczący wkład w rozwój ukraińskiej ceramiki artystycznej.⁴¹

Wśród szkół rzemieślniczych w Galicji końca XIX początku XX wieku ważne miejsce zajmuje Krajowa Szkoła Garncarstwa w Kołomyi (1876-1914). To była pierwsza placówka oświatowa kształcąca garncarzy, w ciągu 38 lat działalności której wypracowano własne metody kształcenia, stworzono programy nauczania, wprowadzano nowe technologie oraz eksperymentowano ze zdobnictwem. W Galicji Szkoła odegrała znaczącą rolę w rozwoju ceramiki ludowej oraz zawodowej. Absolwenci zdobyli gruntowną wiedzę z zakresu kompozycji, technologii oraz produkcji ceramik budowlanych i dekoracyjnych, jak również otrzymali prawo do zakładania własnych warsztatów.

Aktywna działalność wystawiennicza Krajowej Szkoły Garncarstwa końca XIX początku XX wieku sprzyjała przenikaniu ukraińskiej tradycji ludowych zarówno do sztuki fachowej w Galicji jak również innych regionów. Wyroby Szkoły są nacechowane bogactwem kompozycji i wzorów, szczególną stylistyką oraz kształtami, wyróżnia je różnorodność funkcji i przeznaczenia użytkowego. Ponadto prace przedstawiają poszczególne okresy działalności wspomnianego ośrodka.

Wyroby Krajowej Szkoły Garncarstwa, znajdujące się w zbiorach muzealnych i będące znaczącą częścią dziedzictwa narodowego, reprezentują rozwój ceramiki artystycznej końca XIX – początku XX wieku w wymiarze ogólnoukraińskim i europejskim.

---

⁴¹ Баран Р. Коломия – центр гончарства. <https://hutsul.museum/museum/articles/kolomya-keramika-schkola/> (Dostęp: 7.09.2023).

Bibliografia:

Баран Р. Коломия – центр гончарства. <https://hutsul.museum/museum/articles/kolomya-keramika-schkola/> (Dostęp: 7.09.2023).

Баран Р. Кераміка. <https://hutsul.museum/collection/overview/ceramics/> (Dostęp: 7.09.2023).

Виставка господарско-промислова в Коломиї. (Справозданье Петра Чорного). Накладом редакції „Господаря и Промышленника.” С. 24.

Книга протоколів загальних зборів „Института „Рускій Народный в Коломыи.” 1887–1895. Кн–27440. Пс–962. 220 с.

Книга протоколів засідань „Управляющего Совета Народного Дома в Коломии.” 1900–1906. Кн–27441. Пс–963. 300 с.

Книга надходжень музейних експонатів № 1. Запис від 10.11.1929 р.; 12 травня 1931 р.; 18.02.1932 р.

Книга надходжень музейних експонатів №2. Запис від 15.07.1935 р.; 16.09.1937 р.

Книга надходжень музейних експонатів №2. Запис від 10.12.1951р. С. 90.

Надопта А. Аграрно-примислові та етнографічні виставки в Галичині в кінці XIX на початку XX ст. як важливий чинник до зародження українського етнографічного музейництва. / Наукові зошити історичного факультету. Львівський національний університет ім. Івана Франка. Збірник наукових праць. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка. 2010. Вип.11. С. 281.

Овчаренко Л. Статут гончарного цеху м. Коломия 1661 року. Статут промислової спілки м. Коломия 1884 року. / Українська керамологія. Національний науковий щорічник за рік 2008. Книга IV. Том 2. Опішне. 2018. С. 507.

Пискор Л. Архітектурне обличчя міста. Маловідомі сторінки життя та діяльності будівничих Л. Бекера (1852–1921) та Д. Кшичковського (1861–1943). / Сучасний контент. Музейна галузь. Історія, здобутки та перспективи. Матеріали Міжнародної наукової

конференції з нагоди 90-річчя заснування Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського (м. Коломия, 6–8 жовтня 2016 року). Коломия 2016. С. 174.

Туркавський Маркелій Етнографічна виставка в Коломій. / Переклад з польської А.Б. Ємчук, вст. ст. кандидата філол. наук М.М. Васильчука. Коломия: Народний Дім. 2004. С. 19.

Duda Krzysztof, *Od Kolomyi do Krakowa. Przyczynek do biografii Stanisława Daczynskiego (1856–1941)*, Rocznik Filozoficzny Ignatianum, Krakow, 2021, nr.2, s. 351.

https://www.researchgate.net/publication/357546523_Od_Kolomyi_do_Krakowa_Przyczynek_do_biografii_Stanisława_Daczynskiego_1856-1941 (Dostęp: 7.09.2023).

Czwarte sprawozdanie C. K. Państwowej Szkoły Przemysłowej we Lwowie za rok szkolny 1895/6. Lwow, 1896, s. 64. <http://pbc.up.krakow.pl/dlibra/plain-content?id=1263> (Dostęp: 7.09.2023).

Gabor Nagy Imre, *Tade kerelme lengyel nemessege elismereseert*, 06.03.2015, https://mnl.gov.hu/mnl/baml/hirek/sikorski_tade_kerelme_lengyel_nemessege_elismereseert (Dostęp: 7.09.2023).

Jeszcze w sprawie szkoły garncarskiej, *Gazeta Kolomyjska*, 1891, nr. 31, s. 1.

Katalog krajowej wystawy rolniczej i przemysłowej we Lwowie 1877, Lwow, 1877, s. 96.

<https://bc.pollub.pl/dlibra/publication/811/edition/739?language=pl> (Dostęp: 7.09.2023).

Mardyrosiewicz B. Szkoła garncarska w Kolomyji, „Świat”, 1891, nr 14, s. 326.

Turkawski M. Wystawa Etnograficzna Pokucia w Kołomyi, Kraków, 1880, s. 21.

Skorowidz przemysłowo-handlowy królestwa Galicyi, Lwow, 1906, s. 102. <https://www.mtg-malopolska.org.pl/bibliotekacyfrowa.html> (Dostęp: 7.09.2023).

Sprawa garncarska w Kolomyi. *Wiadomości przemysłowo-rekodzielnicze*, 1885, nr.6, s. 2.

Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskiem na rok 1894.
Lemberg,

https://www.mtg-malopolska.org.pl/images/skany/schematyzy/szematyzm_1894.pdf

(Dostęp: 7.09.2023).

14. Szkoła garncarska, Gazeta Kolomyjska, 1891, nr. 47, s. 7.

15. Wystawa Krajowa Rolnicza i Przemysłowa : organ komitetu wystawy. 1877, nr 23, s. 1-2.

<https://www.pbc.rzeszow.pl/dlibra/publication/12584/edition/11539/content?ref=desc>

(Dostęp: 7.09.2023).

Biogramy

Lesia Pyskor

Sekretarz naukowy Muzeum Narodowego Sztuki Ludowej Huculszczyzny i Pokucia im. J. Kobryńskiego. Autorka i współautorka katalogów, albumów, artykułów naukowych dotyczących sztuki ludowej Huculszczyzny i Pokucia oraz historii Muzeum. Współautorka książki „Jozafat Kobryński. Budziciel i budowniczy”. Zainteresowania badawcze – mosiężnictwo i obróbka skóry na Huculszczyźnie i Pokuciu, badanie życia i działalności rodziny Kobryńskich.

Iryna Fediv

Zastępca dyrektora generalnego ds. pracy naukowej Muzeum Narodowego Sztuki Ludowej Huculszczyzny i Pokucia im. J. Kobryńskiego. Autorka licznych artykułów naukowych do konferencji, artykułów do albumu „Skarby”, publikacji naukowo-publicystycznych dotyczących artystów ludowych, materiałów informacyjnych dotyczących działalności Muzeum. Koordynatorka projektów muzealnych, wystaw, konferencji naukowych. Zainteresowania badawcze: badania etnograficzne wśród Ukraińców Marmaroszu (Rumunia), naukowe opracowanie materiałów z ekspedycji badawczych.